

«МОВОЗНАЙ»

МОВНИЙ ОБРАЗ БОГА У ВЕЛИКІЙ ПРОЗІ ІВАНА ФРАНКА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.....	7
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИОКРЕМЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «МОВНИЙ ОБРАЗ» У ЛІНГВІСТИЦІ	7
1.1. Дослідження поняття «мовний образ» у мовознавстві	7
1.2. Методика дослідження мовного образу в мовознавстві	9
РОЗДІЛ 2.....	12
ЛЕКСЕМА БОГ ТА ЇЇ ЛЕКСИКОГРАФІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ.....	12
2.1. Значення та еволюція лексеми Бог.....	12
2.2. Вторинні репрезентанти лексеми БОГ	14
РОЗДІЛ 3.....	17
ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОГО ОБРАЗУ БОГА У ВЕЛИКІЙ ПРОЗІ ІВАНА ФРАНКА.....	17
3.1. Семантичне наповнення та сполучуваність мовного образу БОГА у великій прозі Івана Франка	17
3.2. Синонімія та антонімія мовного образу БОГА у великій прозі Івана Франка	20
3.3. Словоформи, похідні слова та сполучуваність мовного образу Бога у великій прозі Івана Франка.....	23
Висновки.....	27
Список використаної літератури.....	30
Список використаних джерел.....	38
Додатки.....	39

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку лінгвістики характеризується значним інтересом до категорії мовного образу. Незважаючи на це, існує проблема виокремлення цього поняття, оскільки його семантика є дуже схожою до семантики інших термінів мовознавства. Зокрема, існує проблема розмежування таких понять як: «мовний образ», «концепт» та «вербальний символ». Зауважимо, що протягом тривалого часу велика кількість мовознавців намагалося вирішити цю проблему і дати досліджуваному поняттю чітке визначення. Ґрунтовне дослідження знаходимо у працях українських мовознавців, серед яких: Оксана Трумко, Ольга Барабаш – Ревак, Тетяна Бавус, Володимир Жайворонок, Віталій Кононенко та ін. Варто виділити й розвідку Христини Щепанської, оскільки дослідниця присвятила її проблемі співвідношення понять «мовний образ», «концепт» та «вербальний символ». Вона вказує на те, що основними в картині світу є саме мовні образи – «вербальні відповідники ментальних образів певних предметів, абстракцій чи явищ, що формуються на основі національних концептуально-структурних канонів і лексико-семантичних особливостей відповідної мовної системи»¹.

Мовознавці розглядають мовний образ у взаємозв'язку з процесами мислення та пізнання, оскільки він є найважливішою мовною сутністю, засобом художнього узагальнення дійсності, що містить інформацію про зв'язок слова, мови з культурою. Мовний образ є способом вербалізації концептуальної картини світу у свідомості мовця і виступає відображенням концепту в мовній системі або в індивідуальному авторському мовленні².

Досліджуючи мовний образ БОГА у великій прозі Івана Франка, розглядаємо його не лише як фрагмент індивідуально-авторської картини світу

---

¹ Щепанська Х. Мовний образ, концепт, вербальний символ та їх функціонування в художньому тексті. // Лінгвістичні дослідження. – 2012. – Вип. 33.

² Бавус Т. Мовний образ як компонент мовно-національної та індивідуально-авторської картини світу // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. - 2016. - Вип. 63. - С. 244.

письменника, а й ширше – у контексті національно-мовної картини світу загалом.

Об'єктом дослідження є мовний образ БОГА у великій прозі Івана Франка.

Предметом дослідження є мовні засоби вираження мовного образу БОГА у великій прозі Івана Франка .

Метою наукової роботи є дослідження мовного образу БОГА у великій прозі Івана Франка.

Досягнення мети дослідження передбачає виконання таких **завдань**:

- опрацювати теоретичну базу, на основі якої досліджуватиметься мовний образ;
- з'ясувати дефініцію понять: «мовний образ» «концепт» та «вербальний символ»;
- розробити власну методику вивчення мовного образу в мовознавстві;
- з'ясувати значення, еволюцію та етимологію лексеми БОГ;
- виявити особливості лексико-семантичного наповнення слова БОГ у великій прозі Івана Франка: сполучуваність, синонімію, антонімію, словоформи, похідні слова та частотність.

Методологія, на основі якої буде здійснюватися дане дослідження, включає такі **методи**:

1. Описовий, завдання якого полягає в точному описі одиниць окремої мови, та поясненні особливості їх уживання. Він представляє собою систему процедур збору, первинного аналізу і викладу даних і їх характеристик.

2. Зіставний, зокрема, дистрибутивний аналіз, який опирається на положення про те, що різні мовні елементи мають різне оточення, тобто дистрибуцію. Оскільки оточення мовного образу є своєрідним, специфічним, неповторним, то на його основі можна докладно вивчити досліджуваний мовний елемент.

3. Структурний, який спеціалізується на основі відношень та зв'язків між мовними елементами. Предметом вивчення структурного методу є мова як

цілісна функціональна структура, її елементи та частини, які пов'язані між собою чіткою системою лінгвістичних відношень.

4. Компонентний аналіз, який застосовуватиметься для опису тлумачень слів, оскільки його суть полягає в розщепленні значення слова на його елементарні смисли, які називають семами, або компонентами.

5. Концептуальний аналіз, який допоможе розкрити широкий спектр елементів значення і, відповідно, специфіку мовної категоризації світу.

6. Контекстуальний підхід, який використовуватиметься для аналізу семантичного навантаження лексем у конкретному оточенні, зокрема при розгляді вербальних компонентів.

Джерельною базою наукової роботи є велика проза Івана Франка. За Тарасом Пастухом³, вона включає такі тексти: 1. «Петрії і Довбушуки» – роман. 2. «Воа constrictor» - повість. 3. «Борислав сміється» – роман. 4. «Захар Беркут» (1883) – повість. 5. «Не спитавши броду» (1885-1886, незакінчений) - роман. 6. «Для домашнього вогнища» (1892) – повість. 7. «Основи суспільності» (1894-1895) – повість. 8. «Перехресні стежки» (1900) – роман. 9. «Великий шум» (1907) – повість.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання проаналізованого матеріалу в навчальному процесі та підготовці спецкурсів по даній темі.

Теоретичне значення роботи полягає в можливості використовувати його результати в подальших дослідженнях мовного образу, зокрема при його співвідношенні з поняттями «концепт» та «вербальний символ».

Обсяг і структура. Наукова робота загальним обсягом 46 сторінки, з них - 29 основного тексту, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, який містить 61 позицію, списку джерел, що налічує 9 позицій та додатків – 7 позицій. На початку роботи вміщено її зміст. У першому розділі «Теоретичні засади виокремлення поняття «мовний образ» у

---

³ Пастух Т. Романи Івана Франка / Тарас Пастух ; Львівський державний університет імені Івана Франка, Інститут франкознавства. – Львів : Каменярь, 1998. – 136 с.

мовознавстві» розглянуто найпроблемніші питання, що виникають у ході дослідження, а також розроблено власну методику дослідження мовного образу БОГА у великій прозі Івана Франка. Другий розділ «Лексема БОГ та її лексикографічна інтерпретація» присвячено аналізу значення лексеми БОГ, її еволюції, а також розкрито вторинні значення лексеми БОГ. У третьому розділі «Дослідження мовного образу Бога у великій прозі Івана Франка», який є безпосередньо практичним, проаналізовано лексико-семантичні особливості мовного образу БОГА: вираження, сполучуваність, антонімія та синонімія, а також проаналізовано словоформи, похідні слова та частотність вживання досліджуваного образу у текстах творів великої прози Івана Франка.

Перспектива наукової роботи полягає у подальшому дослідженні мовного образу, розширенні джерельної бази, а також у «пошуку нових аспектів співвідношення між поняттями «мовний образ», «концепт» і «вербальний символ», що дозволить чіткіше їх розмежовувати»⁴.

---

⁴ Щепанська Х. Мовний образ, концепт, вербальний символ та їх функціонування в художньому тексті. // Лінгвістичні дослідження. – 2012. – Вип. 33. – С. 70.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИОКРЕМЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «МОВНИЙ ОБРАЗ» У ЛІНГВІСТИЦІ

1.1. Дослідження поняття «мовний образ» у мовознавстві

Дослідженням *мовного образу* займалася чимала кількість видатних мовознавців. Не зважаючи на це, у лінгвістиці досі немає однозначного та загальноприйнятого визначення цього поняття. Саме тому на сучасному етапі ця проблема залишається питанням дискусійним і є предметом дослідження багатьох науковців.

Учені по-різному підходять до питання детермінації *мовного образу* – головного елемента картини світу: розглядають його як виражений мовними засобами фрагмент концептуальної картини світу або частину концепту, як вербалізований ментальний образ. Наприклад, Лариса Белехова наголошує на тому, що «*мовний образ* – це лінгвокогнітивний текстовий конструкт, що інтегрує в собі передконцептуальну, концептуальну та вербальну іпостасі поетичного образу»⁵. Важливо зазначити, що дослідниця розмежовує такі поняття як «образ», «поетичний образ» та «словесний (*мовний образ*)». Щодо «образу», то в ньому вона вбачає точну реальність, «поетичний образ», в свою чергу, є виявленням певної думки чи ідеї, а «словесний (*мовний образ*)» залишається питанням вужчим, оскільки до розуміння беремо лише його реальну внутрішню форму. «Словесний (*мовний образ*)» може змінювати свої межі залежно від мовних операцій⁶.

Поліна Хаботнякова, яка є автором статті «Кореляція понять «образ», «символ» та «образ-символ» у сучасній лінгвістичній парадигмі (на прикладах творів Френка Перетті)», наводить два типи образу у лінгвістиці. Перший з них - *мовний образ*, під яким вона розуміє образи, виражені сталими в словниках фразеологічними одиницями. Цей образ, на її думку, формується завдяки

⁵ Бавус Т. Мовний образ як компонент мовно-національної та індивідуально-авторської картин світу // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. - 2016. - Вип. 63. - С. 245

⁶ Там само.

мовній метафорі або мовній метонімії, що стали базою фразеологічних одиниць. Другий – мовленнєвий образ, який реалізується у тексті лексичними одиницями, вираженими контекстуальною метафорою, метонімією та іншими засобами, і його головне призначення – опис досліджуваного⁷.

Є й інші спроби детермінування *мовного образу* у лінгвістиці. Віталій Кононенко, наприклад, вважає його засобом втілення концепту. Тетяна Скорбач трактує досліджуване поняття як вербальні засоби вираження відповідного чуттєвого образу, що сформувався у свідомості людини. Олександра Єлісєєва, у свою чергу, розуміє *мовний образ* як комплексне відображення елементу дійсності засобами мови⁸. А в інтерпретації Оксани Трумко він представлений як цілісне зображення елемента дійсності, яке несе у собі певну інформацію⁹.

Важливо підкреслити різноаспектність поняття «образ» у лінгвістичному трактуванні. Наприклад, коли Олександр Потебня говорить про образ як рівнозначний символу засіб відображення дійсності, то тут, очевидно, маємо справу з *мовним образом* як вербальним репрезентантом відповідного ментального образу, а коли мовознавець визначає образ як складову символу, то йдеться, мабуть, про чуттєвий образ, який у структурі символу виділяють більшість дослідників¹⁰.

Мовний образ, окрім номінації предметів та явищ, є необхідною частиною тексту, оскільки він виступає способом втілення авторського задуму. Саме він несе певну інформацію про об'єкт, включаючи понятійні характеристики. Важливо зазначити, що він не просто передає дійсність, а може втілювати у собі певне символічне та метафоричне значення. *Мовний образ* є складником та

---

⁷ Хаботянкова П. С. Кореляція понять «образ», «символ» та «образ-символ» у сучасній лінгвістичній парадигмі (на прикладах творів Френка Перетті) // Вісник КНЛУ. Серія Філологія. Том 18. № 2. 2015

⁸ Бавус Т. Мовні образи лісу та гір у повісті Івана Франка «Захар Беркут» // Українське літературознавство. 2015. Випуск 79. С. 79

⁹ Трумко О. Мовний образ батька в художньому дискурсі І. Франка // Актуальні питання гуманітарних наук. - 2016. - Вип. 16. - С. 193

¹⁰ Бавус Т. Мовний образ як компонент мовно-національної та індивідуально-авторської картин світу // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. - 2016. - Вип. 63. - С. 244

компонентом мовної картини світу, і твориться він за допомогою сприйняття, яке можна розвивати та змінювати.

Отже, проаналізувавши думки науковців щодо визначення *мовного образу*, можна зробити висновок, що він несе певну інформацію про об'єкт, його характеристику, а також індивідуальні асоціації, оскільки у лінгвістиці під ним розуміють комплексне відображення елементу дійсності засобами мови, та важливо зазначити, що він не лише передає дійсність, а може втілювати у собі певне символічне та метафоричне значення.

1.2. Методика дослідження мовного образу в мовознавстві

У лінгвістиці *мовний образ* функціонує вже давно, та незважаючи на це, цілісного й повного опрацювання досі немає. У наш час стрімко зростає інтерес науковців до вивчення цього поняття та подання його чіткої детермінації, оскільки він вважається основною одиницею мовної картини світу.

В ході досліджень мовознавці, які займалися вивченням *мовного образу*, виокремили власну методику, за якою характеризували та вивчали дане поняття (Додаток №1). Академічний тлумачний словник української мови подає таке визначення методики: «Методика – це сукупність взаємозв'язаних способів та прийомів доцільного проведення будь-якої роботи»¹¹, тобто це те, на що варто спиратися при дослідженні *мовного образу* БОГА у великій прозі Івана Франка.

Наприклад, Ольга Барабаш-Ревак, яка у своїй праці «Мовний образ парубка в українських фольклорних і етнографічних текстах» має на меті розглянути семантичні підвиди *мовного образу* парубка у процесі аналізу синтагматичних зв'язків номенів на позначення поняття «молодий неодружений чоловік», звертається до методичних напрацювань, які належать її попередникам, а саме М. Сумцовій, Є. Кагаровій, В. Кононенку, В. Жайворонку. Зокрема, застосування методики польського вченого Є.

---

¹¹ Словник української мови: в 11 томах - Том 11, 1980. – С. 84

Бартмінського дозволило їй всебічно дослідити образ парубка як елемента української картини світу¹².

Метою Оксани Трумко, автора статті «Мовний образ батька в художньому дискурсі І. Франка», є виявити засоби представлення *мовного образу* батька у різних за етнічною приналежністю сім'ях на матеріалі художнього дискурсу Івана Франка. Дослідниця аналізує досліджуване поняття за наступними критеріями: сполучуваність з прикметниками («славний», «заможний», «благородний»); дієприкметниками, які характеризують зовнішність («підголений», «підстрижений», одяг – «порядний, гарний, гаптований»; дієсловами «умів панувати», «ступати»); словосполученнями («зжитися зі старими порядками сільського життя»); рисами характеру («сильний», «рішучий»); дієсловами («усмирив (похоті і страсті)», «умів панувати (над життям)») та ін. Дослідниця робить висновок, що образ батька в українській, польській та єврейській сім'ях представлений різними мовними засобами, що відображає взаємодію мовний образ – етнічна належність сім'ї¹³.

Наталія Дяченко у праці «Мовні засоби створення образу жінки в поезії М. В. Никончука» пропонує такі засоби представлення *мовного образу* жінки: порівняння («жінчину до квітки прирівняв»; «мов квітники, кругом дівчатка»; «цінив її, мов квітку бездоганну»); соматизми («голівка», «голівонька», «волосся», «коси», «лице», «личенько»); слова-означення («красива», «прекрасна», «розпрекрасна», «кохана», «любляча»); сприйняття чоловіком жіночого єства і звертання («кохана», «спокуснице моя», «серденько», «душа моя»); okazіоналізми («стрільність», «серпокрилля викоханих брів»; «безвольні, невиразні ноги»); фразеологізми, що безпосередньо стосуються опису жінки («з лица співай росу і воду»; «хай кинуть Ладі камінь у лице»; «хай святиться ім'я твоє»). Таким чином, як досвідчений лінгвіст, використовуючи різноманітні

---

¹² Барабаш-Ревак О. В. Мовний образ парубка в українських фольклорних і етнографічних текстах. : Дис... канд. наук: 10.02.01 - 2009.

¹³ Трумко О. Мовний образ батька в художньому дискурсі І. Франка // Актуальні питання гуманітарних наук. - 2016. - Вип. 16. - С. 193-199.

мовні засоби, дослідниця аналізує *мовний образ* всебічно, розкриваючи приховане у ньому значення¹⁴.

Ніна Данилюк у статті «Мовний образ матері в народних піснях і в поезії Тараса Шевченка» розкриває образ матері у кількох семантичних площинах: «жінка, що народила або втратила дітей», «жінка старшого віку», «жінка, яка бере участь в обряді хрещення», «жінка, що виконує роль матері на весіллі», «доля», «Богородиця», «Запорозька Січ», «Україна». Грунтовно дослідити *мовний образ* матері їй допомагають такі парадигми як: синонімія, антонімія, сполучуваність, порівняння, реалізація та ін¹⁵.

Отже, на основі праць мовознавців, зокрема Оксани Трумко, Наталії Піддубної, Тетяни Бавус, Наталії Дяченко та ін. розроблено власну методику, за допомогою якої проводитиметься аналіз *мовного образу* БОГА у великій Івана Франка:

- семантичний обсяг лексеми БОГ
- сполучуваність із прикметниками/іменниками/дієсловами;
- присутність/відсутність у складі фразеологізмів та сталих виразів;
- синонімія та антонімія;
- словоформи:
- похідні слова;
- частотність вживання.

За допомогою виокремленої методики можна всебічно охарактеризувати образ БОГА, розкриваючи його прихований зміст.

---

¹⁴ Дяченко Н. Мовні засоби створення образу жінки в поезії М. В. Никончука // Волинь - Житомирщина. - 2013. - № 24. - С. 243-249.

¹⁵ Данилюк Н. Мовний образ матері в народних піснях і в поезії Тараса Шевченка // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. - 2014. - № 12. - С. 14-19.

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСЕМА БОГ ТА ЇЇ ЛЕКСИКОГРАФІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

2.1. Значення та еволюція лексеми Бог

Лексичне значення – це історично закріплена в свідомості людей співвіднесеність слова з певним явищем дійсності, тому важливим аспектом вивчення мовного образу БОГА є виокремлення значення слова БОГ, простеження його еволюції та дослідження його динаміки.

Є безліч тлумачень даної лексеми. Зокрема, «Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.» пояснює лексему «Богъ, Бог» як «Суддя, найвища істота» («А хто сію грамоту мою порушить... тому судить Богъ и Святая Богородица во второе и страшное Христово пришествіе»), що відображає християнську віру у вищу, ключову постать світобудови¹⁶.

Подібне обґрунтування спостерігаємо в «Словнику церковно-слов'янської і руської мови»¹⁷: «предвічна, всесильна, досконала істота, яка створила світ («Богъ всесилень и вездьсушь»)¹⁸. «Тлумачний словник живої великоруської мови»¹⁹ Володимира Даля розглядає семантично тотожні відповідники даної лексеми : «Богъ – Творець, Вседержитель, Всевишній, Всемогутній, Предвічний»²⁰. Подібне коло значень описують і «Матеріали для словника давньоруської мови» І. Срезневського²¹: «Θεός, Deus», що можна простежити на прикладах: «Искони бѣ слово и слово бѣ отъ Баї и Бѣ бѣ слово»²².

У слов'янській культурі поняття БОГ можна розглядати у кількох аспектах. З одного боку, релігійний мотив – це Творець світу та втілення величч, сили, всеосяжності, чистоти, милосердя, любові, мудрості, надії тощо. З

¹⁶ Гумецька Л.Л. Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.: у 2 т. / Л.Л. Гумецька, Г. М. Керницький, Д. Г. Гринишин. – К.: Наукова думка, 1977. – Т. 1. – С. 105.

¹⁷ Пер. «Словарь церковно-славянскаго и русскаго языка».

¹⁸ Словарь церковно-славянскаго и русскаго языка: в 4 т. – Санктпетербургъ: Типографія Императорской Академіи Наукъ, 1847. – Т. 1. – С. 72.

¹⁹ Пер. «Толковый словарь живого великорусского языка».

²⁰ Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 т. / В. Даль. – М.: Русский язык, 1981. – Т. 1. – С. 103.

²¹ Пер. «Матеріали для словаря древне-русскаго языка».

²² Срезневский И.И. Матеріали для словаря древне-русскаго языка: в 3 т. / И. И. Срезневский. – Санктпетербургъ: Типографія Императорской Академіи Наукъ, 1893. – Т. 1. – С. 138-139.

іншого - язичницькі боги – це творці всього суцього, сил природи, багатства, особисті боги-покровителі, боги долі, саме тому простежується розвиток від язичницького значення Бога до християнського.

З точки зору Володимира Даля, Богом могло бути вище творіння у розумінні того народу, про який говориться. Володимир Жайворонок, в свою чергу, зазначає, що саме вічна залежність людини від сильніших за неї стихій природи породила віру в надприродні сили, передусім у Бога. Так, у давньому народному світосприйманні Богом було божество долі, щастя, блага, багатства. Бог, боги у багатобожних релігіях – це прабожества, яким поклонялися, покровителі, персоніфіковані явища природи й життя. Лексема Бог виступає складником численних давньоукраїнських теонімів, а у язичницькому етносі назв богів – Білобог, Чорнобог, Стрибог, Всебог, Дажбог²³. «Словник української мови» також фіксує язичницькі вірування слов'янської спільноти, наголошує, що згідно з політеїстичними віруваннями богом була кожна з кількох або багатьох безсмертних істот, наділених надприродною могутністю, які зазвичай є предметом поклоніння («Давні греки вважали, що героїчні пісні в уста виконавців вкладали боги, котрі супроводжували і визначали діяння людини впродовж усього життя»).²⁴

Отже, дослідження слова БОГ у лексикографічному масиві дає змогу зробити висновок, що в українській мовній свідомості простежується ієрархія уявлень про Бога, зокрема від язичницьких до християнського вірувань. Домінантними ознаками виділеного образу у словниковому масиві є найвища, велична, істинна, досконала, неземна, свята істота, Володар і Творець Всесвіту.

2.2. Вторинні репрезентанти лексеми БОГ

Лексикографічна практика дозволяє стверджувати, що ядром досліджуваного поняття в східнослов'янській та українській лексикографії є

---

²³ Жайворонок В.В. Знаки української етнокультури: словник-довідник – К.: Довіра, 2006. – С. 43-44.

²⁴ Словник української мови: в 20 т. / [ред. В. Русанівський]. – К.: Наукова думка, 2010. – Т. 1. – 570 с.

такі семантичні складові як Всевишній, Творець, Вседержитель, Цар Небесний тощо, а периферією – другорядні репрезентанти.

Зокрема, лексема Бог характеризується таким рядом вторинних значень: висловами на позначення запрошення, побажання, привітання, настанови, фразеологічними виразами. Наприклад, «Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.» фіксує стійкі сполуки: «Бога и правду знаючи», «пойти перед бог (померти)», «Бог допоустиль (сталася Божа воля)»; «Боже не даи», «Боже вховай», «дасть Богъ», які вживаються при вираженні надії, сподівання на добре завершення чогось як вставні слова²⁵. «Словник церковно-слов'янської і руської мови»²⁶ виділяє фраземи зі значенням привітання («Богъ съ тобой»), побажання, прохання («ради Бога»), настанови («съ Богомъ»)²⁷. Володимир Даль визначає й такі фразеологізми: «Дай Бог», «дай Боже», «избави Богъ», «помилуй Богъ», а І. Срезневський, у свою чергу, аналізує наступні висловлювання: «идти къ Богови, кого Богъ отведеть, заклинаѣ тѣ Богомъ живѣимъ»²⁸.

Словники наголошують на виразах, які позначають різноманітні ситуативні, емоційні стани: «бійся (побійся, бійтесь, побійтесь) Бога!» – застереження, прохання не робити, не казати чого-небудь; «Бог з ним» – вираз на позначення згоди, примирення, прощення; «Бог з тобою!» – здивування, заперечення, докір; як заспокоєння у значенні не треба (гніватися, плакати)²⁹.

У своїй великій прозі Іван Франко часто вдається до використання висловів, що виражають вторинне значення мовного образу БОГА (Додаток №2). Найбільша частина мовних засобів, які виражають загальне значення «роль бога», містять сему «керувати всім живим». Люди вірили в Бога, поклонялися йому та навіть боялися, тому часто зустрічаємо фрази, як-от:

---

²⁵ Гумецька Л.Л. Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.: у 2 т. / Л.Л. Гумецька, Г. М. Керницький, Д. Г. Гринишин. – К.: Наукова думка, 1977. – Т. 1. – С. 105-106.

²⁶ Пер. «Словарь церковно-славянскаго и русскаго языка».

²⁷ Словарь церковно-славянскаго и русскаго языка: в 4 т. – Санктпетербургъ: Типографія Императорской Академіи Наукъ, 1847. – Т. 1. – С. 72.

²⁸ Попойлик Ю. Д. Концепт Бог та його лексикографічне наповнення в українській мовній картині світу /Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. - 2012. - Вип. 18. - С. 150.

²⁹ Словник української мови: в 11 т. / [І. К. Білодід]. – К.: Наукова думка, 1970. – Т. 1. – С. 207.

«бійся бога»(15), «бог благословить»(10), «дасть бог»(16) («коби-то) дав бог»(9)), а також вислів «слава богу»(7) з його текстовими варіантами: «слава тобі Боже»(2) і «слава тобі Господи»(6) («**Слава Богу, нема нічого! – прошепотів**»³⁰, «**Ну, то слава тобі господи! То й добре. Я вже заспокою твого тата**»³¹, «**Най Бог благословить вас і зачате вами діло**»³², «**Але, чоловіче, бійся бога, – кричав з комічним гнівом старий**»³³, «**Дасть бог, що й тес вам сповнився**»³⁴). Часто вживаною в Івана Франка є фраза «богом клянуся»(8), що означає «чесно, без брехні» («**Геть мені з очей, а то клянуся Богом, не буду ні на що зважав**», «**Але ж богом кленуся, що не скажу!**»³⁵).

На формування світогляду та поведінки всіх представників суспільства того часу великий вплив мала релігія: вона сприяла утворенню уявлень про трудову діяльність у цілому та цінність конкретних явищ. Саме тому люди часто зверталися до бога за допомогою фрази «дай боже»(36) («**Дай боже, щоби вони були непотрібні!**»³⁶).

Так як семантика слова Бог розширюється, часто Іван Франко використовує вигуківі формули звертання людини до БОГА в екстремальних ситуаціях: «О Боже!»(8) «Бог з тобою/вами/нею!»(10), «Боже мій!»(33) («**Що з ними буде? Боже мій, що з ними буде?**»³⁷, «**Мій боже, а вам що таке?**»³⁸, «**Ну, бог з вами, пане, – скрикнула Густя**»³⁹). Найбільш вживаною серед вигуківих конструкцій є лексема «Боже», яка фігурує у великій прозі Івана Франка 24 рази («**Боже! Чим я заслужив собі на те, що ти посиласи мені стільки**

³⁰ Франко І. Я. Петрії і Довбошуки / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (14). – С. 36.

³¹ Франко І. Я. Основи суспільності / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 59.

³² Франко І. Я. Борислав сміється / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (15). – С. 7.

³³ Там само. С. 59.

³⁴ Там само. С. 18.

³⁵ Франко І. Я. Борислав сміється / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (15). – С. 42.

³⁶ Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 28.

³⁷ Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 30.

³⁸ Франко І. Я. Борислав сміється / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (15). – С. 20.

³⁹ Франко І. Не спитавши броду // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. 18. – С. 50.

щастя?»⁴⁰, «**Боже, боже!** – стогнав о. Нестор, мало не плачучи»⁴¹). Активністю вживання характеризується й вираз «бог зна/знає»(44), що використовується у значенні «невідомо» («**Бог зна що може бути, – але що з того?**»⁴², «Знала, що я би не няв їй віри, що я підозривав би її **бог зна за що**»⁴³).

Лексема БОГ також входить до складу фразеологізму зі значенням «поталанило» - «зловити бога за ноги»(1) («**Побралися – мій Баран щасливий, як у раю! Думає, що Бога за ноги зловив**»⁴⁴).

Отже, лексема БОГ має досить велике поле для досліджень. Виявлено, що дане слово, крім основного значення, має й безліч вторинних репрезентантів. Зокрема, у своєму другорядному значенні досліджувана лексема є поширеною і часто використовуваною. У великій прозі Івана Франка найактивніше фігурують саме вторинні значення на позначення різних емоційних станів, у формах прохання, звертання та вигуківих конструкціях тощо.

---

⁴⁰ Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С.19.

⁴¹ Франко І. Я. Основи суспільності / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 88

⁴² Франко І. Не спитавши броду // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко.– К. : Наукова думка, 1978. – Т. 18. – С. 41

⁴³ Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 81.

⁴⁴ Франко І. Я. Перехресні стежки / Іван Франко., 2007. – С. 19.

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОГО ОБРАЗУ БОГА У ВЕЛИКІЙ ПРОЗІ ІВАНА ФРАНКА

3.1. Семантичне наповнення та сполучуваність мовного образу БОГА у великій прозі Івана Франка.

Мовний образ БОГА – один із ключових образів сфери сакрального. Велика проза Івана Франка не містить творів на виключно біблійну тематику, та не зважаючи на це, ми можемо всебічно охарактеризувати та проаналізувати образ Бога на основі даних текстів. Важливим завданням є з'ясувати особливості вербалізації поняття Бог як центрального у релігії за допомогою мовних засобів.

Як і в Святому Письмі, образ БОГА у поетичному доробку Івана Франка - це «той, що є втіленням сили, величі» («Гріх таке говорити. Моліться Богу, щоб відвернув від вас лихі думки!»⁴⁵, «Навіть пана бога я запитував, за що дає мені стільки щастя»⁴⁶), «мудрості і розуму» («Але бог не допустить, щоб вони доконали свого діла»⁴⁷), «доброти і ласки» («І я вірю твердо, що бог нам допоможе діждати ще їх справдження!»⁴⁸, «Добро, котрим мене бог поблагословив, – говорив дальше Петрій...»⁴⁹), «праведності» («Вітчина дана нам від бога і за його волею ми повинні йти»⁵⁰).

Для виявлення мовної картини світу мало слів, що номінують окремі його явища і фрагменти, необхідно схарактеризувати їх сполучуваність, що дає можливість більш повно експлікувати відповідний фрагмент картини, тому вагомою в аналізі мовних образів є атрибутивна характеристика, що детально

---

⁴⁵ Франко І. Я. Перехресні стежки / Іван Франко., 2007. – С. 131.

⁴⁶ Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 79.

⁴⁷ Франко І. Великий шум / Іван Франко. – Черкаси: Сіяч, 1918. – С. 83.

⁴⁸ Франко І. Я. Борислав сміється / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (15). – С. 31.

⁴⁹ Франко І. Я. Петрії і Довбошуки / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (14). – С. 9

⁵⁰ Франко І. Не спитавши броду // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. 18. – С. 39.

відтворює особливості мовного образу БОГА (Додаток №3). Уникаючи зовнішньопортретних описів, Іван Франко натомість подає читачеві розгорнутий психологічний образ БОГА. Особливості характеру у ньому можна проаналізувати у сполученні з прикметниками «милий»(2), «милосердний»(7) та «милостивий»(3) («Господи **милосердний**, як бідна прилетіла звідкись! Нам аж серця краялися, слухаючи її ридання»⁵¹, «Кличе мене і просить на **милого** бога, щоб я відшукав пана капітана Ангаровича і просив доконче прийти до нього, і то якнайскорше»⁵², «...бідні люди думали, що боріславські багатчі будуть **милостивіші** від бога і отворять їм брами своїх багатств!»⁵³). Більшість наведених мовних засобів на позначення душевних якостей Бога містять позитивний оцінний характер. Оскільки, за категоризацією світу, мовне вираження мають лише найважливіші явища дійсності, то можна стверджувати, що наявність таких характеристик для мовного образу БОГА виражає значення «справедливий»(4) («Вповні **справедливий** тільки один Бог, той, що бачить усе, що кожний з нас ховає на дні серця»⁵⁴).

У творах не функціонують лексеми на позначення негативної конотації мовного образу БОГА. Ознаки «святий»(9) та «християнський»(3) характеризують Його як такого, що відрізняється від інших, відзначається високими моральними якостями та гарними рисами («А не чуєте, що християнські дьвони самі добровільно роблять вам службу і кличуть на вас благословенство **християнського** бога?»⁵⁵, «Чи треба буде ще й другу постачати, се хіба бог **святий** знає, але як треба буде, то для мене ще тим ліпше»⁵⁶). У творах Івана Франка БОГ не характеризується як «благословенний», але письменник наділяє його здатністю «благословляти»(10)

⁵¹ Франко І. Я. Петрії і Довбошуки / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (14). – С. 142.

⁵² Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 114.

⁵³ Франко І. Я. Борислав сміється / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (15). – С. 120.

⁵⁴ Франко І. Я. Перехресні стежки / Іван Франко., 2007. – С. 239.

⁵⁵ Франко І. Я. Борислав сміється / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (15). – С. 7.

⁵⁶ Там само. С. 204.

людей («*Я вас благословлю щирим, не амбітним серцем, і я певна, що й бог вас благословить!*»⁵⁷).

Дієслова «допомагає»(1), «боронить»(18), «знає»(44) акцентують увагу на ролі Бога, а дієслово «постановляє»(1) із особовим займенником «сам» вказують на сему «керувати всім живим» («*Усе се сам бог власною особою повстановлював! Усе се своєю властю наділив!*»⁵⁸). У творах Івана Франка БОГ вербалізується як такий, що може гніватися й лаятися, подібно до звичайної людини, саме тому його образ можна передати й дієсловом «карати»(26) («*Покарав мене бог, але ви майте милосердя наді мною*»⁵⁹). У ролі заступника всіх скривджених та знедолених, Він наділений можливістю «відплачувати»(2) («*...най вам бог стократно відплатить, що прийшли мене, бідну, потішити*»⁶⁰), а як особа, що верховодить світом, має можливість «бачити»(1) та «милувати»(2) («*Я доклала всіх сил своєї душі, щоб видаватися веселою і щасливою, але тільки бог один бачив, як тяжко мені було на серці...*»⁶¹, «*Терпіль, графине, чень бог і над вами змилуєсь!*»⁶²).

Щодо іменників, з якими сполучається аналізована лексема, то разом вони утворюють словосполуки, за допомогою який можна акцентувати увагу на досліджуваному понятті, наприклад: «пан Бог»(7), «Господь Бог»(10), «Христос Бог»(1) («*Але ж з паном богом! з паном богом! – перервав їй капітан*»⁶³, «*Молю тя Христом богом, не кидай мене, не погорджуй мною!*»⁶⁴, «*Господи боже, – зітхнув він вкінці з звичайною у наших простих людей безрадністю...*»⁶⁵).

---

⁵⁷ Франко І. Великий шум / Іван Франко. – Черкаси: Сіяч, 1918. – С. 51.

⁵⁸ Франко І. Я. Основи суспільності / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 64.

⁵⁹ Франко І. Я. Петрії і Довбошуки / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (14). – С. 144.

⁶⁰ Франко І. Я. Воа constrictor/ Бориславські оповідання // Іван Якович Франко. – Львів: Апріорі, 2014. – С. 72.

⁶¹ Франко І. Великий шум / Іван Франко. – Черкаси: Сіяч, 1918. – С. 121.

⁶² Франко І. Я. Основи суспільності / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 81.

⁶³ Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 9.

⁶⁴ Франко І. Не спитавши броду // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. 18. – С. 140.

⁶⁵ Франко І. Я. Борислав сміється / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (15). – С. 61.

Отже, мовний образ БОГА у великій прозі Івана Франка має виражений позитивний характер, ілюструється як істота, що створила світ та керує ним. Проаналізувавши сполучуваність образу БОГА, виявлено його семантичну цінність. Лексико-синтаксичний аналіз допоміг не лише виявити лінгвальні засоби вираження фрагментів мовної картини світу, а й простежити особливості їх сполучуваності з іншими словами. За допомогою частотності виявлено ставлення автора до БОГА та проаналізовано його значення. Зокрема, найбільш поширеною характеристикою прикметникового типу на позначення БОГА є ознака «милосердний»(7), а такі ознаки як «святий»(9), «християнський»(3) показують «вищість» БОГА, його особливість та високі моральні якості. Письменник подає широку атрибутивну характеристику образу, змальовує і його психологічний світ, і суб'єктивне людське сприйняття. У комплексі ці мовні образи розкривають перед читачем сформовану у свідомості письменника модель БОГА, яку він відтворює, використовуючи проаналізовані мовні одиниці

3.2. Синонімія та антонімія мовного образу БОГА у великій прозі Івана Франка.

Детальніше проаналізувати семантичне поле мовного образу БОГА можна за допомогою виявлення синонімних та антонімних зв'язків досліджуваного поняття. Зокрема, у Святому Письмі зафіксовано розвинутий синонімічно-варіантний ряд на позначення Бога: Господь, Творець, Суддя, Ісус Христос, Сотворитель, Спаситель, Творитель, а також субстантивовані прикметники: Предвічний, Всевишній, Небесний, Всеблагий тощо.

У великій прозі Івана Франка поняття «БОГ» представлено набагато меншою низкою одиниць (Додаток №4). Крім позначення «Бог», вживаються найменування «Господь»(108) та «Христос»(15) («*Слава тобі Господи, що ви надійшли...*»⁶⁶, «*Адже й Христос говорив, що деяке сім'я мусить падати на*

---

⁶⁶ Франко І. Я. Петрії і Довбошуки / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (14). – С. 66.

камін»⁶⁷). Окрім того, як прекрасний знавець мови, Івана Франко широко використовує й інші лексичні одиниці на позначення образу БОГА, що засвідчують синонімне багатство української мови. Наприклад, у повісті «Великий шум» фігурує зменшено-пестлива форма лексеми БОГ – «Божечок»(1) («*Ото, божечку, був би-м присяг, що Чапля стояв ось тут ще недавнечко*»⁶⁸). Інколи навіть у мінімальному контексті автор вживає по декілька найменувань Господа одночасно («*Господи боже, Варко, – кричу я, підбігаючи ід ній ближше, – що се за нещастя з тобов?*»⁶⁹, «*Але ж, господи боже, – скрикнув нараз з смішною запопадливістю Матій*»⁷⁰, «*Молю тя Христом богом, не кидай мене, не погорджуй мною!*»⁷¹). Про розмаїття мовного образу БОГА свідчить й наступна його номінація – «Ангел/Ангелик»(17) («*...мов лиця ангеликів довкола Сікстинської мадонни*»⁷², «*Живемо з собою не то, щоб сказати, як ангели в раю – ні...*»⁷³).

Синонімний ряд найменувань доповнюють й жіночі образи аналізованого поняття: «Божа Мати»(5), «Пречиста»(3), «Богородиця»(1) («*Але вночі, замкнувшись в своїм покоїку, я кинулася на долівку перед образом Пречистої*»⁷⁴, «*Мати Божа, – молилася я, – дай, щоб я була для нього найвищим, найкращим, чим тільки може бути жінка для мужа!*»⁷⁵).

Зменшується кількість антонімних номінацій на позначення мовного образу БОГА (Додаток №5). Зокрема, найбільш вживаною є лексема «чорт»(55) («*Най-но лиш де вийду, забавлюся – зараз питання, плачі, чорт знає що!*»⁷⁶,

---

⁶⁷ Франко І. Я. Основи суспільності / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 64.

⁶⁸ Франко І. Великий шум / Іван Франко. – Черкаси: Сіяч, 1918. – С. 13.

⁶⁹ Франко І. Я. Борислав сміється / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (15). – С. 73.

⁷⁰ Там само. С. 64.

⁷¹ Франко І. Не спитавши броду // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. 18. – С. 140.

⁷² Франко І. Я. Основи суспільності / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 4

⁷³ Франко І. Я. Перехресні стежки / Іван Франко., 2007. – С. 26.

⁷⁴ Там само. С. 111.

⁷⁵ Там само .

⁷⁶ Франко І. Я. Борислав сміється / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (15). – С. 41.

«Гвалт! Швабам **чорт** допомагає! – заверещали повстанці»⁷⁷). Найкраще дана лексема проявляється у вигуківих конструкціях як певне словесне обурення і роздратування («**Чорт тебе бери!** Обійдуся і без тебе»⁷⁸, «**Чорт його візьми!** Чи сяк зроблю, чи так, а ордер пропав напевно!»)⁷⁹.

Палітру емоцій доповнюють й інші лексеми, а саме: «демон»(9), «диявол»(1) («Немовби якийсь злосливий **демон** незримими крилами перелетів понад товариством»⁸⁰, «Так тобі треба, **дияволе!** – воркотів Стальський»⁸¹). Також вони вживаються у ролі епітетів, для підсилення думки («...його малі сірі очі заблищали **демонічною** радістю»⁸², «Не бійтеся, вони мають добрий нюх, та й не бракує таких, що їм нашіптують до вух **диявольські** ради»⁸³).

Для увиразнення письменник використовує й антонімну лексему «сатана»(6) («Жінко! **Сатано!** Будь сто разів проклята...»⁸⁴ «Сам **сатана** говорить твоїми устами! Застановися!»⁸⁵). Зафіксовано її перебування в складі dokonаного дієслова «посатаніло»(1) («Але вже було запізно. Баранове лице **посатаніло**»)⁸⁶. Емоційне напруження передається лексемою «біс»(5) («До якого **біса** нам переговорів?»)⁸⁷, «**Біс** мені з таким капіталом, що його з місця не рушиш»⁸⁸), яка вживається у формі прикметника «біснுவатий»(1) для підсилення негативної характеристики («Готліб, мов **біснуватий**, зачав бігати по хаті»⁸⁹).

⁷⁷ Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 113.

⁷⁸ Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 44.

⁷⁹ Франко І. Я. Перехресні стежки / Іван Франко., 2007. – С. 316.

⁸⁰ Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 33.

⁸¹ Франко І. Я. Перехресні стежки / Іван Франко., 2007. – С. 27.

⁸² Франко І. Я. Петрії і Довбошуки / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (14). – С. 49.

⁸³ Франко І. Великий шум / Іван Франко. – Черкаси: Сіяч, 1918. – С. 92.

⁸⁴ Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 136.

⁸⁵ Там само. С. 142.

⁸⁶ Франко І. Я. Перехресні стежки / Іван Франко., 2007. – С. 27.

⁸⁷ Франко І. Я. Захар Беркут / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (16). – С. 119.

⁸⁸ Франко І. Не спитавши броду // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. 18. – С. 64.

⁸⁹ Франко І. Я. Борислав сміється / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (15). – С. 172.

Отже, у великій прозі Івана Франка активно виражені синонімні та антонімні зв'язки мовного образу БОГА. Важливо те, що Іван Франко частіше вдається до згадувань саме синонімних позначень досліджуваного образу. Зокрема, лексема «Господь» звучить у великій прозі 108 раз, не зважаючи на те, що лише у романі «Основи суспільності» її використано 64 рази. Жіночі номінації на позначення лексеми БОГ не є популярними у Франковому тексті, наприклад, лексеми «Божа Мати» вживається лише 5 разів, «Пречиста» – 2, «Богородиця» – 1, а зменшено-пестлива форма – «Боженька» – зовсім не фігурує у текстах. Проаналізувавши частотність вживання антонімних зв'язків мовного образу БОГА можна зробити висновок, що найпопулярнішою є лексема «чорт»(55). Номінації «демон»(9) та «диявол»(1) вживаються рідше, натомість функціонують їх прикметникові форми – «демонічний» та «диявольський». І ті, і інші зв'язки мають велику цінність при дослідженні мовного образу БОГА. Синонімія служить для увиразнення даної лексеми, передачі змісту, поглиблення семантики слова. Антонімія, натомість, показує нам парадигму лексем негативної характеристики, часто використовуючись у формі звертання чи вигуківих конструкціях для передачі обурення та роздратування.

3.3. Словоформи, похідні слова та сполучуваність мовного образу Бога у великій прозі Івана Франка.

Частотність лексичної одиниці є важливою характеристикою слова, оскільки вона свідчить про активність його функціонування та вагу у статистичній структурі тексту. Саме тому на основі текстів великої прозі Івана Франка було проаналізовано наступні похідні слова лексеми БОГ та проаналізовано частотність їх вживання.

Краще зрозуміти суть мовного образу БОГА допоможе аналіз частотності вживання словоформ БОГА у великій прозі Івана Франка (Додаток №6). Виявлено, що лексема Бог разом із своїми відмінковими формами найчастіше фігурує у романі «Основи суспільності». Найменшою частотністю вживання

лексми БОГ характеризується повість «*Voа constrictor*». Зокрема, проаналізовано, що найактивніше лексема БОГ використовується у називному(420) та кличному(254) відмінках («*Тере-фере! Бог зна, що ви говорите – образю!*»⁹⁰, «*Боже, що з вами сталося? – скрикнув Леон*»⁹¹), а найпасивніше – у формі орудного («*Кленуся богом, своєю душею, невинними душами отсих дітей!*»⁹², «*Альо, старости, беріть свій хліб і забирайтеся з богом до дідька!*»⁹³).

Аналіз похідних слів лексеми БОГ (Додаток №7) допоміг виявити, найчастіше лексема БОГ вживається у демінутивах прикметникового типу, зокрема: «*божий*»(70) у значенні «те, що стосується Бога» («*Доробляйтесь, дітоньки, в **божий** час, а ми подивимось, що з вашої роботи вийде!*»⁹⁴, «*богохульний*»(1) - «той, що виявляє богохульство» («*Квінтіліан слухав сеї **богохульної** мови, щільно заткавши вуха...*»⁹⁵), «*богоугодний*»(1) - «угодний богові» («*...що се вже не свята, **богоугодна** тверезість...*»⁹⁶), «*безбожний*»(1) - «той, що не немає Бога в серці» («*Деякі надзорці поставали, як стовпи, з порозніманими ротами, почувши тоту нечувану, **безбожну** бесіду*»⁹⁷) та ін. Прикметник «*безбожний*» зустрічається і у формі іменника - «*безбожник*», але в такому вигляді він фігурує лише 2 рази («*Починають оминати **безбожника!***»⁹⁸).

У великій прозі Івана Франка лексема БОГ виражена й у формах дієслівного типу : «*божитися*»(10) та «*богохульствувати*»(1) («*...хоч боярин*

⁹⁰ Франко І. Не спитавши броду // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. 18. – С. 106.

⁹¹ Франко І. Я. Борислав сміється / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (15). – С. 29.

⁹² Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 137.

⁹³ Франко І. Великий шум / Іван Франко. – Черкаси: Сіяч, 1918. – С. 49.

⁹⁴ Франко І. Не спитавши броду // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. 18. – С. 58.

⁹⁵ Франко І. Великий шум / Іван Франко. – Черкаси: Сіяч, 1918. – С. 41.

⁹⁶ Там само. С. 80..

⁹⁷ Франко І. Я. Борислав сміється / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (15). – С. 191.

⁹⁸ Франко І. Я. Перехресні стежки / Іван Франко., 2007. – С. 25.

божився, що монголи випустили його, шануючи його хоробрість»⁹⁹, «Ех, пане Борисе, не богохульствуйте!»¹⁰⁰.

Письменник використовує й утворення іменникового типу, як-от: «набоженство»(1), «божество»(11), «божечок»(11) («*Нестор не дуже довго й ждати мусив на кінець властивого **набоженства***»¹⁰¹, «*Якесь золоте **божество** дивиться на нього милостиво*»¹⁰², «*Ото, **божечку**, був би-м присяг, що Чапля стояв ось тут ще недавнечко*»¹⁰³). У творі «Захар Беркут» фігурує лексема «Дажбог» зі своїми відмінковими формами («*...**Дажбог** три дні шукав на дні безодні, поки знайшов три зеренця...*»¹⁰⁴, «*Він оповідав про діла **Дажбога**, про побіди Світовіда...*»¹⁰⁵).

Лексеми «богослуження»(1), «богослуженний»(1), «богослужебний»(2) мають виражений церковний характер («*В речах обряду і **богослуження** він був педант*»¹⁰⁶, «*...Деменюк, повертаючи та нахилиючи його, як автомата, знімав з нього **богослужебні ризи***»¹⁰⁷). Не можна оминати й демінутивів «богомільки»(1) й «богомільці»(1), які Іван Франко вживає на позначення людей, що беруть участь у богомільнях – ходіннях по святих місцях та прощах («*Там його в Кракові опанували **баби-богомільки**...*»¹⁰⁸, «*Гошівська церков із чудовим образом богородиці притягає до себе рік-річно безліч **богомольців** зі всіх сторін нашого краю*»¹⁰⁹).

⁹⁹ Франко І. Я. Захар Беркут / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (16). – С. 68.

¹⁰⁰ Франко І. Не спитавши броду // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. 18. – С. 104.

¹⁰¹ Франко І. Я. Основи суспільності / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 46.

¹⁰² Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 19.

¹⁰³ Франко І. Великий шум / Іван Франко. – Черкаси: Сіяч, 1918. – С. 13.

¹⁰⁴ Франко І. Я. Захар Беркут / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (16). – С. 123.

¹⁰⁵ Там само .

¹⁰⁶ Франко І. Я. Основи суспільності / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 45.

¹⁰⁷ Там само. С. 46.

¹⁰⁸ Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 25.

¹⁰⁹ Франко І. Я. Петрії і Довбощуки / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (14). – С. 30.

Отже, велика проза Івана Франка представлена чималою кількістю похідних слів мовного образу БОГА та їх словоформ, які фігурують як іменники, прикметники та дієслова. Проаналізувавши частотність вживання лексеми БОГ у її різних формах можна зробити висновок, що письменник часто вдається до використання даного поняття. Зокрема, найбільшою частотністю вживання характеризується роман «Перехресні стежки», який налічує у собі 50 похідних слів, а найменшою – повість «Воа constrictor», у якій фігурують лише 5 одиниць: прикметники «божий»(2), «божа»(1) та «божеський»(2),

ВИСНОВКИ

У роботі опрацьовано теоретичні праці українських та вітчизняних мовознавців, щоб всебічно дослідити поняття мовного образу в лінгвістиці. Вдалося виявити, що точного та ґрунтовного визначення на теперішній час у мовознавстві не існує. Тож проблема полягає у дефініції понять «мовний образ», «концепт» та «вербальний символ». Чимала кількість відомих учених присвячували свої розвідки цій проблемі. Дехто визначає їх як одне ціле, але більшість розмежовує, оскільки вважають їх різними парадигмами. Зокрема, Тетяна Бавус зазначає, що мовний образ є «найважливішою і найнеобхіднішою мовною сутністю, засобом художнього узагальнення дійсності, що вміщує в собі інформацію про зв'язок слова»¹¹⁰.

На базі опрацьованого матеріалу, а саме на основі праць Оксани Трумко, Наталії Піддубної, Тетяни Бавус, Наталії Дяченко та ін. сформовано власну методику дослідження мовного образу БОГА у великій прозі Івана Франка, яка включає такі критерії:

- семантичний обсяг лексеми БОГ;
- сполучуваність з іменниками/прикметниками/дієсловами;
- синонімічні та антонімічні зв'язки;
- присутність/відсутність у складі сталих виразів та фразеологізмів;
- словоформи;
- похідні слова;
- частотність вживання.

Опрацьовано різні визначення лексеми БОГ, прослідковано її еволюцію та динаміку. Виявлено, що БОГА детермінують як ««предвічну, всесильну, досконалу істоту, яка створила світ»¹¹¹. За допомогою статті¹¹² Віталія

---

¹¹⁰ Бавус Т. Мовний образ як компонент мовно-національної та індивідуально-авторської картин світу // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. - 2016. - Вип. 63. - С. 245

¹¹¹ Словарь церковно-славянскаго и русскаго языка: в 4 т. – Санктпетербургъ: Типографія Императорской Академіи Наукъ, 1847. – Т. 1. – 72 с

¹¹² Віталій Складенко. Бог і багатство, або щастя давніх слов'ян.

Скляренка простежено етимологію досліджуваного поняття. Вдалося виявити, що вчені по-різному визначають походження лексеми БОГ, саме тому на даному етапі розвитку лінгвістичної науки немає однієї загальноприйнятої теорії. Зокрема, виділяють чотири: іранська, давньоєвропейська, давньоарійська та перська.

За допомогою словників та великої прози Івана Франка проаналізовано вторинні репрезентанти лексеми БОГ та їх значення. Важливо зазначити, що у своїх вторинних значеннях лексема БОГ є поширеною та часто використовуваною, зокрема у вигуківих конструкціях, звертаннях, проханнях чи передачі емоцій. Функціонуючи в складі стійких сполук, компонент БОГ не втрачає первинної семантики, виступає змістовим центром фразем. За допомогою аналізу частотності вживання сталих словосполук/виразів з лексемою БОГ виявлено, що найбільш вживаною у великій прозі Івана Франка вона є у вигляді фраз «дай Боже»(36), «Бог зна/знає»(44), а також у формі вигуківих конструкцій «О Боже!», «Боже!», «Боже мій!», які в сукупності вживаються 121 раз. Іван Франко часто вдається до використання саме вторинних значень даної лексеми, що говорить про багатство української мови у його творчості.

Простежено як саме Іван Франко детермінує мовний образ БОГА, які визначення подає та якими рисами наділяє. Зокрема, у творах письменника БОГ виступає істотою, що створила світ та керує ним. За допомогою сполучуваності проаналізовано атрибутивні характеристики БОГА: «справедливий»(3), «милий»(2), «милосердний»(7), «святий»(9), «християнський»(3) та ін. А також він зображений як такий, що може «карати»(26), «допомагати»(1), «благословляти»(10) тощо. БОГ у великій прозі об'єктивований незначною, порівняно з біблійною, кількістю словесного наповнення, що пояснюється, вочевидь, жанровою специфікою, зокрема функціонують найменування «Господь»(108) та «Ісус Христос»(15). Іван Франко репрезентує не так його акціональні характеристики, як возвеличує його образ.

За допомогою синонімних зв'язків проаналізовано найменування, які використовує Іван Франко на позначення БОГА. Крім лексем «Господь» та «Ісус Христос», виділено й такі: «пан Бог»(7), ««Божечок»(1), «Господь Бог»(10), «Христос Бог»(1) та ін. Антонімія, у свою чергу, показує парадигму лексем негативної характеристики, які часто письменник вживає для вираження емоцій («чорт»(55), «демон»(9), «біс»(5), «сатана»(6) тощо).

Для кращого розуміння мовного образу БОГА проаналізовано його словоформи, похідні слова та вказано частотність їх вживання у Франковому тексті. Зокрема, демінутиви лексеми БОГ є трьох типів: іменникового («Божечок»(1), ««Божество»(11), «Божниця»(2) тощо), прикметникового («божий»(70), «божа»(40), ««божеський»(2) тощо) та дієслівного («божитися»(10), «богохульствувати»(1)).

Таким чином, методика опису мовного образу БОГА у великій прозі Івана Франка через його лексико-семантичне наповнення окреслює динаміку його текстового розгортання, інтегруючи мовні засоби інтерпретації. Це дозволило представити мовний образ як складне структурне утворення, що має виражений характер. Дослідження мовного образу БОГА дало можливість отримати об'єктивну картину системи базових текстових смислів, обумовлених особливостями його текстової інтерпретації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агошкова Н. Ономазіологічне вираження концептів «життя» і «смерть» у поезії М. Рильського періоду Великої Вітчизняної війни // Мова і культура. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2004. – Вип. 6. – Т. VI /2. – С. 82–87. Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/go/article/view/7944>
2. Бавус Т. Мовний образ як компонент мовно-національної та індивідуально-авторської картин світу // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. - 2016. – Вип. 63. – С. 242-247. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2016_63_27
3. Бавус Т. Мовні образи лісу та гір у повісті Івана Франка «Захар Беркут» // Українське літературознавство. - 2015. Випуск 79. – С. 79–84. Режим доступу: http://institutes.lnu.edu.ua/franko/wp-content/uploads/sites/7/2016/11/79_10.BAVUS_.pdf
4. Баденкова В. Інтерпретація концепту Бог у поетичному ідіолекті Дмитра Кременя // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Філологічні науки. - 2016. - № 2. - С. 18-24. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmduf_2016_2_5
5. Базарова Л. Концепт “Бог” во фразеологических единицах английского, русского, татарского и турецкого языков : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.20 “сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание”. – Казань, 2011. – 23 с. Режим доступу: <http://cheloveknauka.com/kontsept-bog-vo-frazeologicheskikh-edinitsah-angliyskogo-russkogo-tatarskogo-i-turetskogo-yazykov>
6. Барабаш-Ревак О. Мовний образ парубка в українських фольклорних і етнографічних текстах. Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2009. – С. 29. Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/351767.html>

7. Белєхова Л. Види мапування як лінгвокогнітивної операції формування новообразів (на матеріалі американської поезії) – Херсон, 2011. – С. 21–24.
Режим доступу:
<http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/3744/1/Belekhova.pdf>
8. Белєхова Л. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект : автореф. дис. д-ра філол. наук : 10.02.04 // Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2002. – С. 34. Режим доступу: <http://www.disslib.org/obraznyi-prostir-amerykanskoji-poeziyi-linhvokohnityvnyi-aspekt.html>
9. Біблія або книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької наново перекладена / Пер. І. Огієнка. – К., 1992. – 1255 с.
10. Бойчук М. Концепт «Бог» у стійких виразах та ідіомах англійської мови // Вісник Львівського університету: сер.: Іноземні мови. – 2016. – Вип.23. – С. 64–73. Режим доступу:
<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/lingua/article/viewFile/5530/5536>
11. Бук С., Ровенчак А. Частотний словник роману Івана Франка «Перехресні стежки» // Стежками Франкового тексту (комунікативні, стилістичні та лексичні виміру роману «Перехресні стежки») / Ф. С. Бацевич (наук. ред), С. Н. Бук, Л. М. Процак, А. А. Ровенчак, Л. Ю. Сваричевська, І. Л. Ціхоцький.– Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007.– С. 138-369
12. Бук С. Частотний словник повісті Івана Франка «Воа constrictor» (редакція 1884 р.) // Стежками Франкового тексту (комунікативні, лінгвосеміотичні, когнітивні та лінгвостатистичні виміри прози) / Ф. С. Бацевич (наук. Ред)., С. Н. Бук, Л. М. Процак, Л. Ю. Сваричевська, О. В. Ясіновська. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – С. 202 – 501.
13. Бук С. Частотний словник роману Івана Франка «Основи суспільності» : Інтерпретація твору крізь призму статистичної лексикографії / Соломія Бук ; Ф. С. Бацевич (наук. Ред). – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 264с.
14. Вишневська Г. Співвідношення концепту і суміжних понять // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

- Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови. - 2012. - Вип. 9. - С. 9-14. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2012_9_5
15. Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании // Филологические науки – 2001 – № 1. – С. 64-72. Режим доступу: <http://lincon.narod.ru/lingvocult.htm>
16. Голикова Н. Концепт «земля» в художньому дискурсі Павла Загребельного // Українська мова. – 2017. – № 2. – С. 123-135. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2017_2_13
17. Голобородько К. Когнітивна лінгвістика: дослідницький інструментарій та моделювання концептосфери митця // Науковий вісник ХДУ. Серія: “Лінгвістика” : зб. наук. праць. – Вип. IV. – Херсон, 2006. – С. 295–300. Режим доступу: http://linguistics.kspu.edu/webfm_send/1527
18. Голобородько К. Ю. Лінгвістичний статус концепту // Культура народів Причорномор'я. – 2002. – № 32. – С. 27-30. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/75094/09-Goloborodko.pdf?sequence=1>
19. Голубовська О. Етнічні особливості мовних картин світу. – Монографія, 2-е вид., випр. і доп. – К.: Логос, 2004. – 284 с. Режим доступу: http://philology.knu.ua/php/4/7/Studia_Linguistica_4/400_412.pdf
20. Горошко І. «Скомплікований паралелограм сил»: любовний сюжет у прозі Івана Франка // Укр. літературознавство. – 2014. – Вип. 78. – С. 105 – 113. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UI_2014_78_13
21. Горошко І. Розмова без слів: роль візуальних засобів невербальної комунікації у прозі І.Франка з любовним сюжетом // Слово і час. – 2014. – № 8. – С. 94 – 101. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sich_2014_8_13
22. Грінченко Б. Словарь української мови: у 4 т. / Б. Грінченко. – К., 1907. – Т. 1. – 494 с.

23. Михайло Грушевський. Історія України-Руси. Том 1. До початку 11-го віка. 6. Людність і її суспільний побут. [Електронний ресурс] <https://www.m-hrushevsky.name/uk/HistUkrainy/Vol01/People/Religion.html>
24. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 т. / В. Даль. – М.: Русский язык, 1981. – Т. 1. – 699 с. Режим доступа: <http://slovardalja.net/>
25. Данилюк Н. Мовний образ матері в народних піснях і в поезії Тараса Шевченка // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. – 2014. – № 12. – С. 14-19. Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufm_2014_12_5
26. Дяченко Н. Мовні засоби створення образу жінки в поезії М. В. Никончука // Волинь - Житомирщина. – 2013. – № 24. – С. 243-249. Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vg_2013_24_28
27. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник / – К.: Довіра, 2006. – 703 с. Режим доступа: http://ukrlit.org/slovnyk/zhaivoronok_znaky_ukrainskoi_etnokultury
28. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень // Мовознавство. – 2001. – № 5. – С. 48–63.
29. Живіцька І. Мовна картина як відображення реальності // Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету : зб. наук. праць. – Кривий Ріг, 2010. – Вип. 4. – С. 18–24. Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2010_4_5
30. Захара І. С. Релігійність у житті і творчості Івана Франка // Серія «Історичне релігієзнавство». – 2012. – Випуск 6. – С. 160-170. Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NznuoairD2009_2012_6_17
31. Капран С. Іван Франко про релігію // Українське літературознавство; Зб. наук. пр. – 2006. – Вип. 68. – С. 21-26. Режим доступа: http://institutes.lnu.edu.ua/franko/wp-content/uploads/sites/7/ukr-literaturoznavstvo/68/68_2006_kapran.pdf
32. Кононенко В.І. Концептологія в лінгвістичному аспекті // Мовознавство. – 2006. – № 2–3. – С. 111–117. Режим доступа:

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=vJEp0WEAAAAAJ&hl=uk>

33. Кононенко В. Мова у контексті культури : монографія. - Івано-Франківськ ; Київ : Плай, 2008. – 390 с. Режим доступу:

http://chtyvo.org.ua/authors/Kononenko_Vitalii/Mova_u_konteksti_kultury/

34. Кочерган М.П. Короткий термінологічний словник // Загальне мовознавство. – К., 2006 – С. 416–442.

35. Лазарович О. Концептуалізація світу та лінгвістичні засоби її вираження у споріднених // Прикарпатський вісник НТШ. Слово. – 2012. – № 2. – С. 35-41.

Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvntsh_sl_2012_2_4

36. Літературознавчий словник – довідник за редакцією Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка – К: ВЦ «Академія», 2007

37. Літяга. В. Поняття «концепт» у парадигмі сучасних лінгвістичних досліджень // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Іноземна філологія. – К. : Київський університет, 2013. – Вип. 1. – С. 48-50. Режим доступу:

http://papers.univ.kiev.ua/1/inozemna_filologija/articles/litiaga-v-term-concept-in-the-modern-linguistic-paradigm_24715.pdf

38. Мацьків П. Концептосфера БОГ як відображення концептуальних просторів // Рідне слово в етнокультурному вимірі. – 2012. – С. 197-203. Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2012_2012_27

39. Огар А. Образні аспекти концепту земля (на матеріалі української поезії) // Рідне слово в етнокультурному вимірі. – 2014. – С. 46-51. Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2014_2014_9

40. Огар А. Суперечливі аспекти поняття «концепт» // Проблеми гуманітарних наук. Філологія. – 2013. – Вип. 32. – С. 242–252. Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgn_fl_2013_32_20

41. Пастух Т. Романи Івана Франка / Тарас Пастух ; Львівський державний університет імені Івана Франка, Інститут франкознавства. – Львів : Каменяр, 1998. – 136 с.

42. Піддубна Н. Вербалізація концепту «Бог» у співомовках Степана Руданського // Лінгвостилістичні студії. – 2015. – Вип. 2. – С. 134-140. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lis_2015_2_19
43. Вербалізація концепту «мовчання» в художньому тексті релігійної тематики: лінгвокреативна спроможність І. Франка (на матеріалі поеми «Мойсей») //Лінгвістичні дослідження. – 2013. – Вип. 35. – С. 168-172. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2013_35_30
44. Піддубна Н. Мовний образ священнослужителя в «Співомовках» Степана Руданського (до 180-річчя від дня народження письменника) // Лінгвістичні дослідження. – 2014. – Вип. 38. – С. 160-168. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2014_38_26
45. Попойлик Ю. Концепт Бог та його лексикографічне наповнення в українській мовній картині світу // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. – 2012. – Вип. 18. – С. 146-153. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kdsm_2012_18_25
46. Потебня О. Естетика і поетика слова : збірник / Упоряд., вступ. ст., приміт. І.В. Іваньо, А.І. Колодної; Пер. А. Колодної. – К. : Мистецтво, 1985. – 302с.
47. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія – Полтава: Довкілля –К., 2006. – 716 с. Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1135278
48. Склярєнко В. Бог і багатство, або щастя давніх слов'ян. Режим доступу: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine64-15.pdf>
49. Скорбач Т. Мовний образ простору в поезіях М. Семенка і В. Поліщука: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01. / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 1999. – 161с. Режим доступу: https://revolution.allbest.ru/literature/00322871_0.html
50. Словарь русского языка: в 4 т. / [А. П. Евгеньева]. – [3-е изд. стереотип.] – М.: Русский язык, 1985. – Т. 1. – 696 с. Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Zhaivoronok_VV/Znaky_ukrainskoi_etnokultury/

51. Словарь церковно-славянского и русского языка: в 4 т. – Санктпетербургъ: Типографія Императорской Академіи Наукъ, 1847. – Т. 1. – 415 с. Режим доступу: <http://etymolog.ruslang.ru/index.php?act=dict1847>
51. Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.: у 2 т. / Л.Л. Гумецька, Г. М. Керницький, Д. Г. Гринишин. – К.: Наукова думка, 1977. – Т. 1. – 591 с. Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/item/0006938>
53. Словник української мови: в 11 томах. – Том 11, 1980. – С. 84. Режим доступу: <http://sum.in.ua/>
54. Словник української мови: в 20 т. / [ред. В. Русанівський]. – К.: Наукова думка, 2010. – Т. 1. – 911 с.
55. Срезневский И. Матеріалы для словаря древне-русского языка: в 3 т. – Санктпетербургъ: Типографія Императорской Академіи Наукъ, 1893. – Т. 1. – 1420 с. Режим доступу: <http://dazor.narod.ru/slovar-ushakov-online/tolkovij-ushakov-1-tom-0001.htm>
56. Трумко О. Мовний образ батька в художньому дискурсі І. Франка // Актуальні питання гуманітарних наук. - 2016. - Вип. 16. - С. 193-199. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2016_16_25
57. Фісак І. Категорія «Концепт» у сучасному науковому дискурсі // Філологічні науки. – 2014. – Вип. 17. – С. 69-77. Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4168/1/Fisak.pdf>
58. Хаботянкова П. Кореляція понять «образ», «символ» та «образ-символ» у сучасній лінгвістичній парадигмі (на прикладах творів Френка Перетті) // Вісник КНЛУ. – Серія Філологія. – Том 18. – № 2. – 2015 – С. 190–194. Режим доступу: <https://www.academia.edu/35326488/>
59. Хараман Н. О. Мовний образ автора у “Щоденнику” О.Довженка : автореферат дис. ... канд. філолог. наук : 10.02.01 / Н. О. Хараман ; наук. кер. Л. І. Мацько ; М-во освіти і науки України ; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – К., 2015. – 21 с. Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/8497>

60. Чибор І. С. Реалізація язичницьких уявлень про сутність Бога в українській фразеології // Науковий вісник Чернівецького університету. Романо-слов'янський дискурс. – 2016. – Вип. 769. – С. 67-70. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchu_rsd_2016_769_16
61. Шленьова М. Мовний образ дороги в поезії В. Голобородька // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Філологічна. – 2013. – Вип. 39. – С. 218-220. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_39_68
62. Щепанська Х. Мовний образ, концепт, вербальний символ та їх функціонування в художньому тексті. // Лінгвістичні дослідження. – 2012. – Вип. 33. – С. 66–71. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/znpkhnpu_lingv_2012_33_14.pdf

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Франко І. Я. Борислав сміється / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (15). – С. 256 – 480.
2. Франко І. Великий шум / Іван Франко. – Черкаси: Сіяч, 1918. – 443с.
3. Франко І. Я. Для домашнього огнища / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 7 – 143.
4. Франко І. Я. Захар Беркут / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1978. – (16). – С. 7 – 154.
5. Франко І. Не спитавши броду // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко.– К. : Наукова думка, 1978. – Т. 18. – С. 325–463.
6. Франко І. Я. Основи суспільності / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (19). – С. 144 – 301.
7. Франко І. Я. Перехресні стежки / Іван Франко., 2007. – 133 с. – (Класика української літератури).

8. Франко І. Я. Петрії і Довбошуки / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-и томах / Іван Якович Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – (14). – С. 7 – 204.
9. Франко І. Я. *Voia constrictor*/ Бориславські оповідання // Іван Якович Франко. – Львів: Априорі, 2014. – 384 с.

ДОДАТКИ

Додаток № 1

Критерії виділення мовного образу в мовознавстві

	Семантичне наповнення	Частотність вживання	Синонімія	Антонімія	Омонімія	Оцінка: позитивна чи негативна	Похідні слова	Сполучуваність
Наталія Доченко «Мовні засоби створення образу жінки в поезії М. В. Никончука»	+	-	+	-	-	+	-	+
Оксана Трумко «Мовний образ батька у художньому дискурсі І. Франка»	+	+	+	+	-	+	-	+
Галина Сюта «Мовний образ Малого Мирона в однойменному оповіданні Івана Франка»	+	-	+	-	-	+	-	+
Ніна Данилюк «Мовний образ матері в народних піснях і в поезії Тараса Шевченка»	+	+	+	+	+	+	+	+
Ніна Данилюк «Мовний образ Божої Матері в Євангеліє та в поезії Тараса Шевченка»	+	-	+	-	+	+	-	+
Н.В. Піддубна «Мовний образ священнослужителя у	+	-	+	+	+	+	+	+

«Співомовках» Степана Ружанського»									
------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Додаток № 2

Таблиця частотності вживання сталих виразів з лексемою БОГ у великій прозі

Івана Франка

	«Петрії і Довбоцуки»	«Voа constrictor»	«Борислав сміється»	«Захара Беркут»	«Не спитавши броду»	«Для домашнього огнища»	«Основи суспільності»	«Перехресні стежки»	«Великий шум»	Всього
<i>Слава Богу</i>	6	0	0	0	0	0	0	1	0	7
<i>Слава тобі Боже</i>	1	0	0	0	0	0	1	0	0	2
<i>Слава тобі Господи</i>	4	1	0	0	0	0	1	0	0	6
<i>Слава Ісусу Христу</i>	1	0	0	0	0	1	1	0	1	4
<i>Най Бог благословить</i>	1	0	2	0	1	0	1	2	3	10
<i>Дасть Бог</i>	1	1	6	2	0	1	2	3	0	16
<i>(коби-то) Бог дав</i>	1	0	5	0	0	2	1	0	0	9
<i>Дай Боже</i>	1	1	9	0	5	3	7	6	4	36
<i>Не дай Боже/Господи</i>	1	0	1	0	1	2	3	5	1	14
<i>Клянусь Богом</i>	1	0	1	1	2	1	0	1	1	8
<i>Бійся/бійтеся Бога</i>	1	1	1	0	1	2	3	5	1	15
<i>Бог зна/знає</i>	0	5	6	2	9	3	9	7	3	44

<i>О Боже, Боже, Боже мій</i>	17	24	32	0	11	23	6	5	3	121
<i>Бог з тобою/вами/ нею/ним</i>	0	0	0	0	4	0	6	0	0	10
<i>Борони Боже</i>	0	1	2	0	0	0	4	9	0	16
Всього	36	34	65	5	33	38	45	44	17	

Додаток № 3

Таблиця частотності вживання характеристик на позначення мовного образу
БОГА у великій прозі Івана Франка

	««Петрії і Довбошуки»»	«Воа constrictor»	«Борислав сміється»	«Захар Беркут»	«Не спитавши броду»	«Для домашнього вигнища»	«Основи суспільності»	«Перехресні стежки»	«Великий шум»	Всього
<i>Справедливий</i>	0	0	1	0	0	2	0	0	1	4
<i>Милосердний</i>	3	0	1	0	1	0	2	0	0	7
<i>Милый</i>	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2
<i>Святий</i>	0	1	1	2	0	0	2	2	1	9
<i>Християнський</i>	0	0	2	1	0	0	0	0	0	3
<i>Благословенний</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Допомагає</i>	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
<i>Карає</i>	1	1	9	2	1	4	7	0	1	26
<i>Знає</i>	0	5	6	2	9	3	9	7	3	44
<i>Боронить</i>	1	1	2	0	0	0	4	9	1	18
<i>Благословить</i>	1	0	2	0	1	0	1	2	3	10
<i>Дає</i>	2	1	11	2	0	3	3	3	0	25
<i>Не дає</i>	1	1	1	0	1	2	3	5	1	15
Всього	9	10	36	9	13	15	33	29	11	

Таблиця частотності вживання синонімних найменувань мовного образу БОГА
у великій прозі Івана Франка

	«Петрії і Довбоцуки»	«Boa constrictor»	«Борислав сміється»	«Захара Беркут»	«Не спигавши броду»	«Для домашнього огнища»	«Основи суспільності»	«Перехресні стежки»	«Великий шум»	Всього
<i>Господь</i>	3	12	4	1	3	1	64	7	13	108
<i>Господь Бог</i>	0	0	7	0	0	0	2	1	0	10
<i>Ісус Христос</i>	3	0	0	0	2	1	4	1	4	15
<i>Христос Бог</i>	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
<i>Божечок</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
<i>Пан Бог</i>	0	0	0	0	0	6	1	0	0	7
<i>Ангел/Ангелик</i>	0	1	1	0	3	6	3	1	2	17
<i>Божя Мати</i>	2	0	0	0	0	0	1	2	0	5
<i>Богородиця</i>	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
<i>Пречиста</i>	0	0	0	0	0	0	0	2	1	3
<i>Боженька</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Всього	9	13	12	1	9	14	75	14	21	

Таблиця частотності вживання антонімних найменувань мовного образу БОГА
у великій прозі Івана Франка

	і «Петрії Довбоцуки»	«Voа constrictor»	«Борислав сміється»	«Захар Беркут»	«Не спитавши броду»	«Для домашнього огнища»	«Основи суспільності»	«Перехресні стежки»	«Великий шум»	Всього
<i>Чорт</i>	8	1	17	5	4	3	8	7	2	55
<i>Чортиця</i>	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
<i>Демон</i>	0	0	0	0	0	1	5	3	0	9
<i>Диявол</i>	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
<i>Сатана</i>	0	0	0	0	0	3	2	1	0	6
<i>Біс</i>	0	0	1	1	3	0	0	0	0	5
<i>Антихрист</i>	0	0	0	0	0	0	0	20	0	20
<i>Нехрист</i>	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2
<i>Нечиста сила</i>	0	0	0	0	0	0	1	1	1	3
<i>Нечисть</i>	0	0	1	0	0	0	0	1	0	2
Всього	9	1	20	6	7	9	16	44	3	

Додаток № 6

Таблиця частотності вживання відмінкових форм лексеми БОГ у великій прозі
Івана Франка

	і «Петрії Довбоцуки»	«Voа constrictor»	«Борислав сміється»	«Захар Беркут»	«Не спитавши броду»	«Для домашнього огнища»	«Основи суспільності»	«Перехресні стежки»	«Великий шум»	Всього
Н. в. Бог	15	13	42	9	20	15	51	22	28	420
Р.в, Зн.в Бога	9	1	6	4	12	13	26	18	6	95
Д.в. Богу	10	0	6	4	4	3	14	20	8	69
Ор.в. Богом	4	1	5	4	4	3	5	2	4	32

Кл.в.	29	5	36	3	30	29	35	44	43	254
Боже										
Всього	67	20	95	24	70	63	131	106	89	

Додаток № 7

Таблиця частотності вживання похідних слів (включно із відмінковими формами) лексеми БОГ у великій прозі Івана Франка

	«Петрії і Довбошуки»	«Voа constrictor»	«Борислав сміється»	«Захар Беркут»	«Не спитавши броду»	«Для домашнього огнища»	«Основи суспільності»	«Перехресні стежки»	«Великий шум»	Всього
<i>Божий</i>	8	2	9	0	6	1	9	30	5	70
<i>Божя</i>	3	1	15	2	0	1	5	4	9	40
<i>Боже</i>	2	0	0	0	0	0	2	1	1	6
<i>Побожний</i>	3	0	1	0	1	0	3	0	0	8
<i>Побожна</i>	0	0	1	0	0	0	1	1	0	3
<i>Побожне</i>	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2
<i>Безбожний</i>	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
<i>Безбожна</i>	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
<i>Богослужбний</i>	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2
<i>Богослуженний</i>	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
<i>Божеський</i>	0	1	0	1	0	0	0	0	0	2
<i>Богоугодний</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1

<i>Богохульний</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
<i>По-божому</i>	0	0	0	0	1	0	0	1	0	2
<i>Побожно</i>	0	0	0	0	0	0	1	1	1	3
<i>Богохульствувати</i>	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
<i>Божитися</i>	0	1	0	1	0	0	1	6	1	10
<i>Божество</i>	0	0	1	0	0	9	0	1	0	11
<i>Набожество</i>	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
<i>Побожність</i>	1	0	0	0	0	0	1	1	0	3
<i>Безбожність</i>	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2
<i>Безбожник</i>	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
<i>Богомолець</i>	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
<i>Богомілька</i>	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
<i>Божечок</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
<i>Дажбог</i>	0	0	0	4	0	0	0	0	0	4
<i>Богослуження</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
<i>Богородиця</i>	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
<i>Божниця</i>	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2
Всього	21	5	29	8	9	12	28	50	22	

АНОТАЦІЯ

Актуальність дослідження полягає в тому, що мовознавці розглядають мовний образ у взаємозв'язку з процесами мислення та пізнання, оскільки він є найважливішою мовною сутністю, засобом художнього узагальнення дійсності, що містить інформацію про зв'язок слова, мови з культурою. Досліджуючи мовний образ БОГА у великій прозі Івана Франка, розглядаємо його не лише як фрагмент індивідуально-авторської картини світу письменника, а й ширше – у контексті національно-мовної картини світу загалом.

Метою роботи є дослідження мовного образу БОГА у великій прозі Івана Франка. Досягнення мети дослідження передбачає виконання таких **завдань**: опрацювати теоретичну базу, на основі якої досліджуватиметься мовний образ; з'ясувати дефініцію понять: «мовний образ» «концепт» та «вербальний символ»; розробити власну методику вивчення мовного образу в мовознавстві; з'ясувати значення, еволюцію та етимологію лексеми БОГ; виявити особливості лексико-семантичного наповнення слова БОГ у великій прозі Івана Франка: сполучуваність, синонімію, антонімію, словоформи, похідні слова та частотність.

Методологія, на основі якої буде здійснюватися дане дослідження, включає такі **методи**: 1. Описовий, завдання якого полягає в точному описі одиниць окремої мови, та поясненні особливості їх уживання. 2. Зіставний, зокрема, дистрибутивний аналіз, який опирається на положення про те, що різні мовні елементи мають різне оточення, тобто дистрибуцію. 3. Структурний, який спеціалізується на основі відношень та зв'язків між мовними елементами, та інші методи.

Джерельною базою даної курсової роботи є велика проза Івана Франка.

Обсяг і структура. Наукова робота загальним обсягом 46 сторінки, з них – 30 основного тексту, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, який містить 61 позицію, списку джерел, що налічує 9 позицій та додатків – 7 позицій.